

1.lekce: ROCHÁDOVÝ ÚTOK - Oběť střelce na h7 (h2)

Jednou z nejčastějších i neoblíbenějších taktických operací při vedení útoku je oběť střelce na h7 (h2), kterou se získává důležité tempo k provedení rychlého figurového útoku na zpravidla málo chráněného soupeřova krále. Cílem oběti je zpravidla matový útok nebo zisk rozhodujícího materiálu a dává trenérům příležitost a vhodné příklady pro první krůčky při výcviku propočtu variant. Současné šachové databáze poskytují dostatek příkladů, např. v Megabázi 2002 je několik tisíc příkladů oběti na h7.

Tématický příklad

Diagram č.1

Greco - NN

Diagram č.2

Lasker - Bauer

Diagram č.3

Tématický příklad – diagram č.1

Příklad znázorňuje nejjednodušší provedení oběti na h7: 1.Sxh7+ Kxh7 2.Dh5+ Kg8 3.Jg5 Ve8 Jen 3. – Dxg5 může zabránit rychlému matu. 4.Dxf7+ Kh8 5.Dh5+ Kg8 6.Dh7+ Kf8 7.Dh8+ Ke7 8.Dxg7 mat. Ve většině podobných postavení stojí bílá dáma na e2 nebo d1, takže bílý hraje nejprve Jg5+ a černý může ustupit i na g6, což je třeba při propočtu obranných možností vzít v úvahu.

Diagram č.2 je jedním z nejstarších příkladů oběti na h7 a miniaturu nejsilnějšího hráče zač.17. století a prvního šachového profesionála uvádíme celou:

Greco – NN,1620: 1.e4 e6 2.d4 Jf6 3.Sd3 Jc6 4.Jf3 Se7 5.h4 O-O 6.e5 Jd5 viz diagram!

7.Sxh7+ Kxh7 8.Jg5+ Sxg5 9.hxg5+ Kg6 10.Dh5+ Kf5 11.Dh7+ g6 12.Dh3+ Ke4 13.Dd3 mat

Partie ukazuje jiný typ postavení před obětí, kdy pěšec na h4 umožňuje po vzetí jezdce g5 otevřít h-sloupec s ještě větší účinností.

Někdy doprovází oběť na h7 i další střelec vzetím pěšce g7, což zcela odhalí kryt černého krále a umožní těžkým figurám bílého dílo zkázy dokonat, jak to předvedl Lasker v partii s Bauerem v Amsterdamu 1889 – diagram č.3: 1.Sxh7+ Kxh7 2.Dxh5 Kg8 3.Sxg7! Kxg7 4.Dg4+ Kh7 5.Vf3 hrozí Vh3 mat 5. – e5 6.Vh3+ Dh6 7.Vxh6+ Kxh6 8.Dd7 Pointa oběti. Černý zabránil matu, ale ztrácí další rozhodující materiál 8. – Sf6 9.Dxb7 a bílý vyhrál.

Při podobné oběti dvou střelců je nutno počítat s možností, že černý druhou oběť nepřijme. V naší ukázce se mohlo stát a) 3. – f6 4.Vf3! De8 5.Dh8+ Kf7 6.Dh7, b) 3. – f5 4.Se5 Vf6 5.Vf3, v obou případech s rozhodujícím útokem bílého.

S touto populární obětí se setkáváme stále a na různých výkonnostních úrovních, jak dokládá následující příklad z turnaje světové špičky v Las Palmas 1996.

Anand - Karpov

Anand prohrál předchozího dne po matné hře s Kramnikem a rozhodl se překvapit volbou zahájení. Zahrál 1.Jf3 a po dvaceti tazích dospěla partie do pozice diagramu č.4. Bílý má lepší hru a tahem 1.Vxd5 může získat pěšce. Je obdivuhodné, že místo toho volí efektní, byť riskantní cestu oběti figury. Sám Anand k tomu napsal: "Několik sekund jsem věnoval

tahu 1.Vxd5,ale když jsem vzápětí uviděl možnost 1.Sxh7+, bylo rozhodnuto.Nenašel jsem dostatečnou obranu soupeře, tím více,že Karpov byl ve vrcholné časové tísní. Cítil jsem současně velké vzrušení a obával se neschopnosti racionální analýzy. O to snažší bylo rozhodování. 1.Sxh7+ Kxh7 2.Dh5+

Diagram č.4

Kg8 3.Vb3! Sxe5? Prohrává,ale ani lepší 3. – f6 nedávalo dostatečnou obranu pro 4.Vh3 fxe5 5.dxe5 Dc4 6.Ve1 Dxf4 7.Dh7+ Kf7 8.exd6 Jc6 9.Vf3 atd. 4.Vh3 f6 5.dxe5 De7 6.Dh7+Kf7 7.Vg3 Ke8 8.Vxg7 De6 9.exf6 Jc6 Černý je ztracen,navíc je ve vrcholné časové tísní. 10.Va1 Kd8 11.h4 Sb7 12.Vc1 Sa6 13.Va1 Sb7 14.Vd1 Sa6 15.Db1 Vxf6 16.Sg5 a černý překročil čas. Po 17.Db6 nemá co hrát.

Domácí úkol:

1.Schlechter – Wolf, Ostende 1905

B: Kg1, Dd1, Vf1, Jf3, Sb1, pb2, d4, e5, f2, g2, h2 Proved'te analýzu oběti 1.Sxh7+.

Č: Kg8, Db8, Vf8, Je7, Sa8, pb5, c4, d5, f7, g7, h7

Řešení: 1.Sxh7+! Kxh7 2.Jg5+ Kg6! Ostatní ústupy jsou slabší,2. – Kg8 3.Dh5 Ve8 4.Dxf7+ Kh8 5.Je6 Vg8 6.Dh5 mat nebo 2. – Kh6 3.Dg4 Jg6 4.f4 f5 5.Dh3+ Jh4 6.Dxh4+ 3.Dg4 f5 4.exf6 gxf6 Prohrává i 4. – Vxf6 5.Je6+ Kf7 6.Dxg7+ Kxe6 7.Ve1+ 5.Je6+ Kf7 6.Dg7+ Kxe6 7.Ve1+ Kf5 8.Dh7+ Kg5 9.h4+ Kf4 10.Dh6+ Kg4 11.f3 + a vyhraje

2.Šapošnikov – Dvoiry, Samara 2000

B:Kg1,De2,Va1,Vf1,Sb2,Sd3,Jc3,Je5,pa2,b3,c4,d2,f4,g3,h2 Analyzujte důsledky oběti

Č:Kg8,De7,Va8,Vf8,Sc8,Sd6,Jb4,Jb6,pa7,b7,c5,e6,f6,g7,h7 1.Sxh7+.

Řešení: 1.Sxh7+ Kxh7 2.Dh5+ Kg8 3.Jg6 Dd8 4.Je4 Jd3 5.Jg5! 1 – 0
fxg5 6.Dh8+ Ke7 7.fxg5+ Ke8 8.Jxf8 + --

2.lekce: ÚTOK NA KRÁLE ZADRŽENÉHO VE STŘEDU ŠACHOVNICE

Jednou z nejdůležitějších zásad boje v zahájení je včasné provedení rochády a uvedení krále do bezpečí. Příliš dlouhé vyčkávání s rošádou může být příčinou překvapivého kombinačního útoku soupeře. Nezřídka je útok spojen s obětí materiálu s cílem otevřít střední sloupce.Předčasné otevření hry může vést k zadržení krále ve středu šachovnice..

Khalifman – Svěšnikov, Rusko,1996

1.d4 d5 2.c4 e6 3.Jf3 c6 4.g3 Jf6 5.Sg2 dxc4 6.0-0 Jinou možností je 6.Je5 b5 7.a4 Jd5 8.e4 Jb4 9.0-0 b5 7.a4 Sb7 8.Je5 Db6 9.b3!?. Častěji se hrává 9.e4 cxb3 10.Dxb3 Jbd7 11.Se3 c5?! V rozporu se zásadou,že otevřít hru ve středu šachovnice má jen strana s lepším vývinem. 12.Jxd7 Jxd7 Bílý se nyní rozhoduje mezi jistým 13.Dxb5 Sxg2 14.Kxg2 cxd4 15.Dxb6 axb6 16.Sxd4 e5,vedoucím jen k rovné hře a riskantním,ale správným .. 13.d5! bxa4 exd5 14.Jc3 d4 15.a5 De6 16.Dxe6+ fxe6 17.Sxb7 Vb8 18.Sc6 s převahou bílého 14.Dxa4 exd5 Sxd5 15.Sxd5 exd5 16.Jc3 d4 17.Sf4 dxc3 18.De4+ 15.Jc3 d4 De6 16.Vfd1 Sc6 17.Sxd5!? Sxa4 18.Vxa4 Df6 19.Sxa8 s útokem bílého. 16.Jd5! Ne 16.Vfb1 Sxg2! Sxd5 17.Sxd5 Vd8 18.Sf4 Bílý má nadále 2 pěšce méně,ale v podstatě dokončil rozvinutí svých sil a nyní hrozí proniknout věží na sedmou řadu.Černý nejen,že zaostal s vývinem, ale není schopen přímočaré hrozby bílého pokrýt. Df6 19.Db5! Sd6 Co hrát?Nepomáhá ani 19. - Se7 20.Sc6 De6 21.Vxa7 nebo 19. - Db6 20.Dc4 20.Va6 Vb8 21.Sb7 Sxf4 Přízná-ní porážky 22.Vxf6 gxf6 23.gxf4 f5 24.Dc6 Kd8 25.Dd5 Kc7 26.Sc6 1 – 0

Pěkná partie,demonstrující moderní metodu boje proti králi ve středu šachovnice.Za povšimnutí stojí,kolik je v ní rizika i nároků na přesný a chladný propoččet.

Winants – Abbink, Haarlem, 1997

1.e4 c5 2.Jf3 Jc6 3.Sb5 Jf6 4.e5 Jd5 5.0-0 g6 6.Jc3 Jc7 7.Ve1!? Nová myšlenka, spojená s léčkou, do které černý spadne. Běžné je 7.Sxc6 Jxb5? Černý buď netuší nebezpečí, nebo provokuje. Měl pokračovat ve vývinu 7.– Sg7 8.Jxb5 Sg7 9.d4! cxd4 10.Jd6+! Kf8. Smutný ústup po zjištění, že 10. – exd6 11.Sg5! prohrává ihned, např. Da5 12.exd6+ Kf8 13.De2 Kg8 14.De8+ Sf8 15.Dxf8+ Kxf8 16.Sh6+ Kg8 17.Ve8mat nebo 12. – Je5 13.Jxe5 0-0 14.Dxd4 s převahou materiální i poziční. V partii Ricardi – Oblitas G., 2001, odevzdal černý po 11.Sg5 ihned dámu tahem dxe5 a prohrál rychle 11.Jb5 Da5 12.a4 a613.Jbxd4 Jxe5 14.Jxe5 Sxe5 15.Sh6+ Kg8 Možnosti bílého po 15. – Ke8 a 15. – Sg7 jsou domácím úkolem 16.Jf5! f6 gxf5 17.Dh5 Sf6 18.Ve3 f4 19.Dxa5 fxe3 20.Dd8 mat nebo Dc5 17.Dd5 Dxd5 18.Jxe7 mat. 17.Jxe7+ Kf7 18.Jxc8 a černý se vzdal, když nemůže 18. – Vxc8 pro 19.Dxd7+ Kg8 20.Dg7 mat, ostatní tahy nepomáhají o nic více. A pak, že romantika není v současnosti možná!

Domácí úkol:

Winants – Abbink:

B: Kg1, Dd1, Va1, Ve1, Sh6, Jd4, pa4, b2, c2, f2, g2, h2 Analyzujte tahy 15. – Sg7 a 15. – Ke8

Č: Kf8, Da5, Va8, Vh8, Sc8, Se5, pa6, b7, d7, e7, f7, g6, h7

Řešení: 15. – Sg7 16.Sxg7 Kxg7 17.Vxe7 s převahou bílého

15. – Ke8 16.Jb5! a) axb5 17.Vxe5 Dc7 18.Vxe7+!! Kxe7 19.De2+ Kf6 20.Ve1 Df4 21.De7+ a vyhr.; 20. – d6 21.Df3+ Sf5 22.g4 s hrozbou matu
b) 16. – f6 17.Vxe5! fxe5 18.Jd6+ exd6 19.Dxd6 e4 20.g4 Vg8 21. b4 Dd8 22.Ve1 De7 23.Dd5 a vyhr. Nepomáhá ani 19. – Kf7 20.Sg5 Vf8 21.De7+ Kg8 22. Sh6 nebo 19. – Vg8 20.Sg5 Vg7 21.b4 s chycením dámy.

3.lekce: ÚTOK NA KRÁLE - ROCHÁDY NA OPAČNOU STRANU

Při rochádách na různých křídlech dochází zpravidla k velmi složitému a ostrému boji.

Obě strany se snaží o rozvinutí útoku a ve výhodě je strana, jejíž nástup je rychlejší a důraznější. V takových případech má význam rychlý postup pěšců s cílem uvolnění prostoru pro hlavní útočné síly, případně rozbití pěšcového krytu soupeřova krále. Útočící strana musí však zamezit zablokování pěšcových řetězů, což komplikuje útočné snažení a v takových případech nezbyvá, než oběti figury pěšcový řetěz rozbít. Postupem pěšců v týlu útočnicka vznikající slabá pole jsou bez významu, protože král stojí na křídle opačném.

Spasskij - Petrosjan, Moskva, 1969

1.e4 c5 2.Jf3 d6 3.d4 cxd4 4.Jxd4 Jf6 5.Jc3 a6 6.Sg5 Jbd7 7.Sc4 Da5 8.Dd2 h6?! Porážka černého v této partii přispěla k tomu, že tah 8. – h6 „odešel“ do ústraní a běžné je hráno 8. – e6 9.Sxf6 Jxf6 10.0-0-0. Náskok bílého ve vývinu začíná být zcela zřetelný e6 11. Vhe1 Se7 Plán s malou rochádou černého je špatný, bílý bude rychlejší. Lepší bylo vyčkávací 11. – Sd7 s případnou 0-0-0 12.f4 0-0 13.Sb3 Ve8 14.Kb1 Sf8 15.g4! Po preventivních tazích začíná útok bílého Jxg4?! Odvážné, ale lepší bylo 15. – e5 16.Jf5 Sxf5 17.gxf5, ale i tak stojí bílý lépe 16.Dg2 Jf6 nebo 16. – e5 17.Jf5 Sxf5 18.exf5 Jf6 19.Dxb7 17.Vg1 Sd7 18.f5 S cílem otevřít sloupec f i úhlopříčnu a2-g8, současně hrozí 19.fxe6 fxe6 20.Jf5 18. – Kh8? Překvapující chyba u tak znamenitého obránce, jakým Petrosjan byl. Větší odpor mohl klást po 18. – exf5 19.exf5 b5 20.Dg6 Kh8 21.Sxf7 b4 19.Vdf1 S očividnou hrozbou 20.fxe6 fxe6 21.Vxf6 Dd8? Potvrzením poučky, že za jednou chybou následuje chyba další, po 19. – De5 20.Jf3 Df4 21.Dh3 se ještě bojovalo 20.fxe6 fxe6 21.e5! dxe5 22.Je4 Je rozhodnuto, černý je bez obrany Jh5 23.Dg6! exd4 23. – Jf4 24.Vxf4! exf4

25.Jf3 Db6 26.Vg5! Sc6 27.Jf6 Se4 28.Dxh6+!! 24.Jg5! a černý se vzdal.

Domácí úkol:

1. Karpov - Gik, Moskva 1969 B:Kb1,Dh6,Vh5,Je2,Sb3,pa2,c2,e4,g5

Č: Kg8,Df3,Va8,Je5,Sd7,pa7,b7,d6,e6,f7,h7

Navrhni nejsilnější pokračování bílého.

1.g6! Jxg6 1. – fxg6 2.Dxh7+ Kf8 3.Dh8+ Ke7 4.Vh7+ Jf7 5.Dxa8 +-- 2.Dxh7+ Kf8

3.Vf5!! Dxb3+ 4.axb3 exf5 5.Jf4! Vd8 6.Dh6+ Ke8 7.Jxg6 a bílý vyhraje.

2.Lanka - Fedorov, Kišinev 1998 B:Kb1,Dd2,Vd1,Vh1,Sf4,Jd4,pa2,b2,c3,f3

Č:Kg8,De5,Vc4,Vc8,Sd7,Sf6,pa7,b4,d5,f7,g6

Najdi vyhrávající pokračování černého a uveď varianty.

1. – Df5+!! Nádherná oběť dámy!2.Jxf5 Sxf5+ 3.Ka1 3.Kc1 bxc3 4.Dxd5 Vxf4 5.b3 Sg5

6.Vdg1 Vg4+ 7.f4 Sxf4+ 8.Kd1 Ve8 a vyhr bxc3 4.bxc3 Vxf4! Sxc3? 5.Dxc3 Vxc3 6.Se5

f6 7.Sxc3 Vxc3 8.Vxd5 + 5.Vc1 Vxf3 6.Kb2 d4 7.c4 Vb8+ 8.Ka1 d3 9.Vc3 Vf2! 0 – 1

Vyhrávalo i prozaické 1. – Sf5+ 2.Ka1 bxc3 3.bxc3 De7 4.Dh2 Vxc3 nebo 4. Jxf5 Da3!!,
vždy s vítězným útokem černého.